

POLSKIE TOWARZYSTWO RUSYCYSTYCZNE

przeгляд rusycystyczny

2018, nr 3 (163)

Katowice 2018

KOMITET HONOROWY

Janusz Henzel, Walenty Piłat, Władysław Woźniewicz, Wanda Zmarzer

KOMITET REDAKCYJNY

Antoni Semczuk (Uniwersytet Warszawski, przewodniczący)
Franciszek Apanowicz (Uniwersytet Gdański)
Jens Herlth (Universitaet Freiburg, Szwajcaria)
Władimir Klimonow (Humboldt-Universität zu Berlin, Niemcy)
Tadeusz Klimowicz (Uniwersytet Wrocławski)
Joanna Madloch (Montclair State University, USA)
Daria Nevskaya (Российская академия народного хозяйства и государственной службы, Rosja)
Antoaneta Olteanu (Universitatea din București)
Grzegorz Przebinda (Uniwersytet Jagielloński)
Barbara Stempczyńska (Uniwersytet Śląski)
Walerij Tiupa (Российский государственный гуманитарный университет, Moskwa)
Halina Waszkielewicz (Uniwersytet Jagielloński)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Piotr Fast (redaktor naczelny), Michał Głuszkowski, Justyna Pisarska, Joanna Darda-Gramatyka, Paweł Łaniewski (sekretarz redakcji)

Adiustacja

Anna Tyka

Korekta

Jutyna Pisarska

Skład i łamanie

Paweł Łaniewski

ADRES REDAKCJI

Przegląd Ruscystyczny, 41-205 Sosnowiec, ul. Spokojna 2
tel. 604 96 57 37; 505 300 667
e-mail: prz.rus@op.pl
<http://www.journals.us.edu.pl/index.php/PR>

Index 371866

ISSN 0137-298X

WYDAWCY

**Polskie
Towarzystwo
Ruscystyczne**

Polskie Towarzystwo Ruscystyczne
41-200 Sosnowiec, ul. Stefana Grota Roweckiego 5/318
tel. 505 300 667, ptr.polska@gmail.com
www.polskietowarzystworuscystyczne.pl

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski
Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej
41-200 Sosnowiec
ul. Stefana Grota Roweckiego 5

Zakupu wersji papierowej można dokonać na stronie: <http://wydawnictwo.us.edu.pl>; zamówienia.wydawnictwo@us.edu.pl

SPIS TREŚCI

ROSYJSKIE TRAUMY — ŚWIADECTWA KULTUROWE

gościnnie pod redakcją

BEATY PAWLETKO

- 7 BEATA PAWLETKO Słowo wstępne
- 12 AGNIESZKA MATUSIAK *Stulecie Jakuba Wołodymyra Łysa*
jako literackie świadectwo ukraińskiej posttotalitarnej traumy
- 36 AURELIA KOTKIEWICZ „Jedno imię, jedno życie, jeden znak”.
Przywracanie pamięci o Wielkim Terrorze (1937–1938)
- 48 BOŻENA ŻEJMO Imperium traumy, czyli między szeptem a milczeniem
(*Dziewczyna moich marzeń* Bułata Okudźawy)
- 65 BEATA PAWLETKO Szkice (z) przeszłości. O wizualnych reprezentacjach Gułagu
- 81 MARTA SIEKIERSKA Kwestia żydowska w Odessie i jej wybrane kulturowe reprezentacje
(Babel, Katajew, Schreiber)
- 94 BEATA WALIGÓRSKA-OLEJNICZAK Reprezentacje wojny radziecko-afgańskiej w filmach
Aleksieja Bałabanowa oraz powieści Swietłany Aleksijewicz
- 106 KATARZYNA JASTRZĘBSKA Postsowieckość jako trauma? Proza Romana Sienczina
- 117 KATARZYNA ARCISZEWSKA Rzeczywistość sowiecka w spektrum groteski
w powieści Aleksandra Słepakowa *Повесть о советском вампире*
- 127 PAULINA CHARKO-KLEKOT Kobieta w sytuacji granicznej
(wybrane motywy twórczości Jurija Kławdijewa)
- 143 BARTŁOMIEJ KOPCZACKI *Wyspa* Wasilija Gołowanowa
jako przejaw traumy postkolonialnej i postimperialnej
- 152 PAWEŁ ŁANIEWSKI Panoptykon i fabryka komunizmu — *Klasztor* Zachara Prilepina
- * * *
- 168 AŁŁA BOLSZAKOWA Bóg — Świat — Człowiek w literaturze rosyjskiego średniowiecza
- 192 LUDMIŁA ŁUCEWICZ Cesarz Mikołaj I o rosyjskiej polityce „ze szczerego serca...”
- 215 ALDONA BORKOWSKA Miłość i wojna — pierwiastek sentymentalny
w utworach Wiktora Astafiewa i Michaiła Szyszkina
- 230 PIOTR FAST Historia miłosna w *Mistrzu* i *Małgorzacie*

RECENZJE

- 243 KRISTINA VORONTOVA Szigethi András, *A szellem anyajegyei* — *Lermontovtól Ulickajáig*
/Андраш Сигетхи, *Родинки духа — от Лермонтова до Улицкой*
- 246 AURELIA KOTKIEWICZ Beata Pawletko, *Blokada Leningradu*
i jej reprezentacje w świetle innych doświadczeń granicznych
- 251 NOTY O AUTORACH

СОДЕРЖАНИЕ

РУССКИЕ ТРАВМЫ — КУЛЬТУРНЫЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА

под редакцией

БЕАТЫ ПАВЛЕТКО

- 7 БЕАТА ПАВЛЕТКО Вступительное слово
- 12 АГНЕСКА МАТУСЯК Раненая память. *Столетие Якова Володымыра Лыса* как литературное свидетельство украинской посттоталитарной травмы второй мировой войны
- 36 АУРЕЛИЯ КОТКЕВИЧ «Одно имя, одна жизнь, один знак». Возвращение памяти о Большом Терроре (1937–1938)
- 48 БОЖЕНА ЖЕЙМО Империя травмы — между шепотом и молчанием (*Девушка моей мечты* Булата Окуджавы)
- 65 БЕАТА ПАВЛЕТКО Эскизы прошлого. О визуальных репрезентациях Гулага
- 81 МАРТА СЕКЕРСКА Еврейский вопрос об Одессе и его художественные представления (Бабель, Катаев, Шрайбер)
- 94 БЕАТА ВАЛИГУРСКА-ОЛЕЙНИЧАК Образы советско-афганской войны в фильмах Алексея Балабанова и в романе Светланы Алексиевич
- 106 КАТАЖИНА ЯСТЖЕМБСКА Постсоветскость как травма? Проза Романа Сенчина
- 117 КАТАЖИНА АРЧИШЕВСКА Советская действительность в гротескном мире *Повести о советском вампире* Александра Слепакова
- 127 ПАУЛИНА ХАРКО-КЛЕКОТ Женщина и травма (избранные мотивы творчества Юрия Клавдиева)
- 143 БАРТЛОМЕЙ КОПЧАЦКИ Мотив постколониальной травмы в произведении Василия Голованова *Остров или оправдание бессмысленных путешествий*
- 152 ПАВЕЛ ЛАНЕВСКИ Паноптикум и фабрика коммунизма — *Обитель* Захара Прилепина

* * *

- 168 АЛЛА БОЛЬШАКОВА Бог — Мир — Человек в литературе русского Средневековья
- 192 ЛЮДМИЛА ЛУЦЕВИЧ Император Николай I о русской политике «от чистого сердца. . .»
- 215 АЛЬДОНА БОРКОВСКА Любовь и война — сентиментальное начало в прозе Виктора Астафьева и Михаила Шишкина
- 230 ПЕТР ФАСТ Любовный сюжет в *Мастере и Маргарите*

РЕЦЕНЗИИ

- 243 КРИСТИНА ВОРОНЦОВА Szigethi András, *A szellem anyajegyei* — *Lermontovtól Ulickajáig* / Андраш Сигетхи, *Родинки духа — от Лермонтова до Улицкой*
- 246 АУРЕЛИЯ КОТКЕВИЧ Beata Pawletko, *Blokada Leningradu i jej reprezentacje w świetle innych doświadczeń granicznych*
- 251 СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

TABLE OF CONTENTS

RUSSIAN TRAUMAS — CULTURAL TESTIMONIES

guest editor

BEATA PAWLETKO

- 7 BEATA PAWLETKO Preface
- 12 AGNIESZKA MATUSIAK The novel *Stolittia Jakova* by Wolydymyr Lys as a testimony of Ukrainian post-totalitarian trauma
- 36 AURELIA KOTKIEWICZ “One name, one life, one sign”.
Restoring the memory of the Great Terror (1937–1938)
- 48 BOŻENA ŻEJMO The empire of trauma — between whisper and silence
(Bulat Okudzhava’s story *Girl of my dreams*)
- 65 BEATA PAWLETKO Sketches (from) the past. About visual representations of Gulag
- 81 MARTA SIEKIERSKA The Jewish question in Odessa and its cultural representations
(Babel, Kataev, Schreiber)
- 94 BEATA WALIGÓRSKA-OLEJNICZAK Images of Soviet-Afghan war in Ffilms of Aleksei Balabanov
and novel of Svetlana Alexievich
- 106 KATARZYNA JASTRZĘBSKA Is post-sovietism a trauma? Prose by Roman Senchin
- 117 KATARZYNA ARCISZEWSKA The soviet reality in spectrum of grotesque
in the Alexander Slepakov’s novel *Повести о советском вампире*
- 127 PAULINA CHARKO-KLEKOT A woman in a boundary situation
(chosen motives of the work of Yury Klavdiev)
- 145 BARTŁOMIEJ KOPCZACKI Postcolonial trauma in Vasilii Golovanov’s novel
Island or A Justification for Meaningless Travel
- 152 PAWEŁ ŁANIEWSKI Panopticon and the factory of communism — Zakhar Prilepin’s *Abode*

* * *

- 168 ALLA BOLSHAKOVA God — World — Man in the literature of Russian Middle Ages
- 192 LYDMILA LUTSEVICH Emperor Nicholas I about Russian politics “from clean heart . . .”
- 215 ALDONA BORKOWSKA Love and war — sentimental element
in the works of Viktor Astaf’ev and Mikhail Shishkin
- 230 PIOTR FAST Love story in Bulgakov’s *The Master and Margarita*

REVIEWS

- 243 KRISTINA VORONTSOVA Szigethi András, *A szellem anyajegyei* — *Lermontovtól Ulickajáig*
/ Андраш Сигетхи, *Родинки духа* — *от Лермонтова до Улицкой*
- 246 AURELIA KOTKIEWICZ Beata Pawletko, *Blokada Leningradu i jej reprezentacje*
w świetle innych doświadczeń granicznych
- 251 ABOUT THE AUTHORS

SŁOWO WSTĘPNE

Literatura i sztuka rosyjska to obszary o wielkim potencjale badawczym, gdy mowa o kategorii traumas i posttraumas. Doświadczenia przepracowywania traum związanych z historią Rosji i ZSRR pokazują, że dokonał się tu proces odwrotny do tego, o którym pisze Aleksandra Ubertowska w kontekście badań prowadzonych przez Marianne Hirsch. W eseju *Praktykowanie postpamięci* czytamy, że książka Hirsch *Ghosts of Home* powstała w wyniku „znużenia teorią”, z tęsknot pragmatystycznych i pragnienia sprawdzenia prawomocności stworzonych przez siebie kategorii teoretycznych w warunkach odmiennych, oddalonych od sterylnej sali wykładowej czy konwersatoryjnej¹. W przypadku doświadczeń rosyjskich mamy do czynienia z ruchem od praktyki ku teorii, od zapisu z natury do jego naukowego opracowania, od przeglądu archiwów do drobiazgowej dokumentacji i analizy ich zawartości.

Fakt, że po latach milczenia, za sprawą m.in. Alesia Adamowicza i Swietłany Aleksijewicz, wielu przyszło zmierzyć się z własną traumatyczną opowieścią, wypowiedzianą ustami kogoś innego, można uznać za inicjatywy pionierskie i przełomowe, jeśli chodzi nie tylko o rosyjskie traumy. Fenomen „opowieści głosów”, „powieści-oratorium”, „powieści zbiorowej” potwierdził z całą mocą (wszech)obecność traumy i pozwolił na przerwanie tamy milczenia w przypadku takich wydarzeń jak Wielka Wojna Ojczyźniana, blokada Leningradu czy wielu innych. Pozornie niereprezentatywne historie trafiły w sedno, oddawały bowiem ten sam bezmiar cierpienia, bezsilności, przerażenia, ukazując podobne mechanizmy zachowań w różnych sytuacjach granicznych. Stały się zatem dość nieoczekiwanie bodźcem terapeutycznym w odniesieniu do często nieuświadomianych dramatycznych przeżyć i śladów pozostałych w psychice ofiar. Wraz

---

¹ Skutkowało to podróżami Hirsch w rodzinne strony, tj. do miasta Czernowit, położonego w granicach postsowieckiej Ukrainy. Więcej zob. A. Ubertowska, *Praktykowanie postpamięci. Marianne Hirsch i fotograficzne widma z Czernowit*, „Teksty Drugie” 2013, nr 4, s. 273.

z kolejnymi zbiorami wspomnień ocalonych, takimi jak *Ja ze spalonej wsi...*, *Księga blokady*, *Wojna nie ma w sobie nic z kobiety*, *Czarnobylska modlitwa*, przyszedł czas na mozolne przepracowywanie wydarzeń traumatycznych, na coraz śmielej snutą „opowieść głosów”, zanurzoną co prawda znacznie częściej w przeszłości, choć przecież wskazującą pośrednio i na ważne z punktu widzenia współczesnych ujęć studiów nad traumą zagadnienia postpamięci, a także międzypokoleniowej transmisji pamięci o traumatycznej przeszłości. Niepowtarzalnym atutem zapisu z natury była jego autentyczność, naturalność, surowość narracji, dyskretna ingerencja autora-montażyisty w tkankę wypowiedzi, zmierzająca w kierunku ujawnienia różnorodności postaw, przekonań, które w praktyce mogą doprowadzić do skrajnie odmiennych zachowań i uświadomienia wyparcia traumatycznej przeszłości.

Innym przykładem ruchu od praktyki do teorii jest w Rosji praca z archiwaliami, opracowywanie zbiorów, utrwalanie śladów. Tutaj temat ten może być zaledwie zasygnalizowany, domaga się on jednak gruntownego opisu i uporządkowania. To olbrzymie „terytorium”, obejmujące swym zasięgiem obszar muzealnictwa, działalność Międzynarodowego Stowarzyszenia Historyczno-Oświatowego, Dobroczynnego i Obrony Praw Człowieka „Memorial”, wystawy, inicjatywy osób prywatnych i firm, akcje społeczne, miejskie przedsięwzięcia, konferencje i sympozja naukowe. Nie sposób tu wręcz wymienić wszystkich pól działalności na rzecz przywracania pamięci o ofiarach, ale i ocalonych.

I właśnie ten etap „obróbki”, analizy teoretycznej sytuacji traumatycznych uświadamia nam, że naturalną konsekwencją nieobecności naukowego dyskursu traumy zarówno w ZSRR, jak i w Rosji jest brak terminologii, wypracowanego instrumentarium, stąd posługiwanie się przez badaczy terminami funkcjonującymi od lat w zachodnich studiach nad traumą, a także częste odwoływanie się do innych, nie-rosyjskich doświadczeń traumatycznych oraz ich naukowych opracowań i ujęć, przede wszystkim Holokaustu².

Jeszcze inną, brzemioną w skutki prawidłowością w przypadku rosyjskich traum jest ich palimpsestowość i synchroniczność. Transfer międzygeneracyjny w Rosji wyróżnia się tym, że właściwie każde pokolenie ma wpisana w swój życiorys własną traumatyczną historię, nie licząc tych „odziedziczonych”. Nie ma tu więc do końca zasto-

² Zob. А. Эткинд, *Кривое горе. Память о непогребенных*, przeł. z ang. В. Макарова, Новое литературное обозрение, Москва 2016, s. 13.

sowania teza Stephena C. Feinsteina, że „w latach dziewięćdziesiątych [...] doszło do wyczerpania modelu twórczości oplakującej oraz upamiętniającej i nastąpił swego rodzaju odwrót od uświęcania ku dekonstrukcji i innowacji”³. Upamiętnianie nie oznaczało bowiem oplakiwania. Oficjalna pamięć kierowała i kieruje nas wciąż bardziej w stronę heroizmu niż żalu, bólu, poczucia straty. Co ciekawe, we współczesnej Rosji obok dyskursu pamięci funkcjonuje dyskurs dekonstrukcji, rozbiórki mitów, nostalgia za ZSRR sąsiaduje z ujawnianymi na bieżąco danymi dotyczącymi skali represji dokonanych w państwie Stalina. Nawet sam dyktator wzbudza wciąż skrajne emocje — z jednej strony jawi się jako oprawca, z drugiej — budowniczy sowieckiego imperium.

Palimpsestowość rosyjskich traum dotyczy transferu międzypokoleniowego, doświadczeń granicznych w życiu przedstawicieli tego samego pokolenia, ale ma również zastosowanie w przypadku pojedynczych biografii osób dotkniętych traumatycznymi wydarzeniami. Ilustracją tej tezy pozostają chociażby losy wybitnego rosyjskiego filologa Dmitrija Lichaczowa, który tworzy we wspomnieniach zapis doświadczenia głodu, przywołując w tym kontekście wstrząsające chwile spędzone na Sołowkach i w oblężonym Leningradzie, a także migawki z „głodnego” Piotrogradu. Wiemy jednak, że takich literackich i dokumentalnych świadectw, utrwalających różne sytuacje graniczne jest wiele. Niektóre wciąż czekają, by wydobyć je na światło dzienne, inne — odkryte, odgrzebane, wykopane — domagają się z kolei uważnej lektury, a czasem konfrontacji z dotychczas istniejącymi utworami⁴.

Inspiracją do powstania tego bloku tematycznego stało się seminarium, które odbyło się 20 kwietnia 2017 roku w Sosnowcu. W toku toczącej się dyskusji uczestnicy zgodnie przyznali, że temat rosyjskich

³ Cyt. za: K. Zaremska, *Foto-pamięć. Pomiędzy sztuką, polityką a popkulturą*, <http://www.ism.wsmip.uj.edu.pl/documents/3337228/39736614/Zeszyt%20Streszcze%C5%84%20OBLICZA%20POSTPAMI%C4%98CI%206.03.2014-%281%29.pdf> (16.03.2018).

⁴ Mam tu na myśli na przykład twórczość Olgi Bergholc, która w świetle wydanych w ostatnich latach dzienników, tj. *Zakazanego dziennika* (2011) i diariusza z czasów oblężenia (*Блокадный дневник*, 2015) zdradza wyraźne ślady podwójności myślenia, niejednoznaczności sądów wynikających z osobistych dramatów, przede wszystkim represji lat trzydziestych, które w dramatyczny sposób wpłynęły na życie muzy blokady Leningradu. Doświadczenia te, zapisane w skrycie prowadzonym diariuszu, wskazują jednoznacznie na potrzebę krytycznej rewizji i rekonstrukcji dotychczasowej biografii twórczej poetki.

traum składa się z wielu warstw, których odkrywanie jest procesem złożonym, żmudnym, ale bezwzględnie niezbędnym i pożytecznym poznawczo z punktu widzenia ujęć duszy rosyjskiej, meandrów historii, kultury i literatury rosyjskiej oraz relacji Rosji z innymi państwami i w ogóle z Innym.

Artykuły zgromadzone w niniejszym numerze potwierdzają złożoność i rozległość zagadnień związanych z rosyjskimi traumami. W ramach podjętych analiz zwrócono się w stronę cieni, śladów traumatycznych lat 30. XX wieku, utrwalonych w literaturze oraz w moskiewskiej przestrzeni architektonicznej, a także złożonej, trudnej pamięci o drugiej wojnie światowej w krajach byłego bloku wschodniego. Ilustracją pozostaje tu powieść *Stulecie Jakuba* współczesnego pisarza Wołodymyra Łysa, będąca świadectwem traumy posttotalitarnej trzech pokoleń oraz próbą rozliczenia z tematami tabu, pokutującymi w ukraińskiej pamięci historycznej i społecznej. Ponadto w tomie znajdziemy odwołania do dziedzictwa traumy łagrów, z jednej strony dotyczy to przeglądu wizualnych i słowno-wizualnych świadectw pochodzących z Gułagu, z drugiej analizy prekursorskiego przykładu opowieści rodzinnej, tj. opowiadania *Dziewczyzna moich marzeń* Bułata Okudźawy jako ważnej gałęzi literatury pamięci, która w ostatnich latach coraz częściej stanowi przedmiot analiz w odniesieniu do różnych sytuacji granicznych⁵. Współczesną próbą uporania się z nieprzepracowaną traumą przeszłości są natomiast utwory Zachara Prilepina (*Klasztor*) oraz Aleksandra Sliepakowa (*Повесть о советском вампире*), które posłużyły autorom artykułów za pretekst do snucia refleksji o przemianach tożsamości, a także możliwościach rozprawienia się z przeszłością za pomocą kategorii groteski, absurdu oraz motywu wampirycznego. W znacznie głębsze rejestry przeszłości, ale i symptomatyczne dla Rosji rozległości geograficzne zwrócone są teksty dotyczące losów diaspory żydowskiej zamieszkującej Odessę (wśród nich są utwory Izaaka Babla, Walentija Katajewa i film Lieva Schreibera *Wszystko jest iluminacją*) oraz mieszkańców Dalekiej Północy, tj. Nieńców zmagających się ze skutkami traumy

⁵ Zob. A. Artwińska, *Transfer międzypokoleniowy, epigenetyka i „więzy krwi”*: O „Małej Zagładzie” Anny Janko i „Granicy zapomnienia” Siergieja Lebiediewa, „Teksty Drugie” 2016, nr 1, s. 13–29 oraz A. Kotkiewicz, „Wspomnienia” Nadieżdy Mandelsztam jako forma reprezentacji pamięci, „Miscellanea Posttotalitariana Wratislaviensia” 2017, nr 6; D. Kołodziejczyk, M. Świetlicki (red.), *Trauma kulturowa jako palimpsest: (post)komunizm w kontekście porównawczym nowoczesności, totalitaryzmów i (post)kolonializmów*, s. 207–215.

SŁOWO WSTĘPNE

postkolonialnej i postimperialnej (na materiale *Wyspy, czyli usprawiedliwienia bezsensownych podróży* Wasilija Gołowanowa). Swoje reprezentacje ma wreszcie w tym przeglądzie stanowisk trauma sowiecka i postsowiecka, czego potwierdzeniem są artykuły o obrazach wojny radziecko-afgańskiej w filmach Aleksieja Bałabanowa oraz w książce *Cynkowi chłopcy* Swietłany Aleksijewicz, a także kondycji psychicznej Rosjan po upadku Związku Sowieckiego utrwalonej w prozie Romana Sienczina. Rozwinięciem takiego ujęcia jest spojrzenie na sytuację kobiet we współczesnej Rosji oczami rosyjskiego dramaturga Jurija Kławdijewa.

Zaproponowane omówienia sygnalizują zaledwie różnorodność pól i perspektyw badawczych w obrębie *trauma studies* na gruncie rosyjskim i (post)sowieckim, wskazując potrzebę głębokiego namysłu nad nimi, rozpoznania różnych oblicz traumy i posttraumy. Jest to ważne nie tylko z punktu widzenia re-wizji, re-konstrukcji przeszłości, dziedzictwa, archiwów, ale przede wszystkim fundamentalnych pytań o istotę tożsamości, kondycji i perspektyw kolejnych pokoleń postawionych wobec złożoności pamięci kulturowej, uwikłanej bardzo silnie w politykę historyczną.

Beata Pawletko

N O T Y   O   A U T O R A C H

KATARZYNA ARCISZEWSKA

Doktor, adiunkt, Katedra Rosjoznawstwa, Literatury i Kultury Rosyjskiej Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich Uniwersytetu Gdańskiego. Zainteresowania naukowe: rosyjska i powszechna literatura grozy, kultura popularna, ezoteryzm w kulturze rosyjskiej i polskiej. Wybrane publikacje: *Wybrane aspekty samotności we współczesnej rosyjskiej literaturze wampirycznej*, w: K. Arciszewska, L. Kalita, U. Patocka-Sigłowy (red.), *Samotność – aspekty, konteksty, wymiary*, Gdańsk 2016; *Echa ukraińskiego folkloru w „Wieczorach na chutorze koło Dikańki” Mikołaja Gogola*, w: B. Żejmo, I. Rzepnikowska (red.), *Współczesne badania nad folklorem i literaturą rosyjską*, Toruń 2017. Kontakt: katarzyna.arciszewska@ug.edu.pl.

AŁŁA BOLSZAKOWA

Dr hab., główny pracownik naukowy Oddziału Literatur Starosłowiańskich Instytutu Literatury Światowej im. M. Gorkiego Rosyjskiej Akademii Nauk (IMLI). Autorka jedenastu monografii i ponad pięciuset artykułów z zakresu teorii literatury (teoria archetypu, gatunek, autor, czytelnik itp.) oraz historii literatury rosyjskiej, filozofii kultury opublikowanych w Rosji i za granicą (Polska, Wielka Brytania, Francja, Bułgaria, Białoruś, Ukraina i in.). Członek Związku Dziennikarzy Rosji i międzynarodowej Federacji Dziennikarzy. Kontakt: allabolshakova@mail.ru.

ALDONA BORKOWSKA

Dr, adiunkt w Instytucie Neofilologii i Badań Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Zajmuje się współczesną literaturą rosyjską. Wybrane publikacje: *Облик современной польской литературоведческой русистики*, „Toronto Slavic Quarterly” 2015, nr 53; *Czasoprzeźrenie w powieści Zachara Prilepina „Patologie”*, w: *Антропология времени, сб. науч. статей в 2 ч., ч. 2*, ГрГУ им. Я. Купалы, Гродно 2016, *Деградация семьи в романе В.П. Астафьева «Печальный детектив» и романе Р. Сенчина «Елтышевы»*, „Сибирский филологический форум” 2018, т. 2. Kontakt: aldbor@interia.pl.

PAULINA CHARKO-KLEKOT

Asystent w Zakładzie Historii Literatury Rosyjskiej Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Pracuje

nad rozprawą doktorską *Dramat zaangażowany i angażujący. Współczesna dramaturgia rosyjska wobec zagadnienia kobiecości*. Autorka kilku artykułów o najnowszym dramacie rosyjskim. Zainteresowania badawcze: współczesna dramaturgia rosyjska, feminizm, polityczność teatru i dramatu. Kontakt: paulina_charko@interia.pl.

PIOTR FAST

Historyk literatury rosyjskiej, przekładoznawca, tłumacz. Redaktor naczelny „Przeglądu Rusycystycznego”. Pracuje w Uniwersytecie Śląskim. Kontakt: piotr.fast@gmail.com.

KATARZYNA JASTRZĘBSKA

Dr hab., adiunkt w Katedrze Literatury Rosyjskiej XX i XXI wieku Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ważniejsze publikacje: *Przetłumaczyć lagier. Rosyjska i polska literatura lagrowa we wzajemnych przekładach*, Katowice 2000; *Wczesna twórczość Anatolija Kima. Wybrane zagadnienia poetyki i interpretacji*, Katowice 2006, (we współautorstwie z Piotrem Fastem); *Sztuka uważności: problemy pisarstwa Anatolija Kima*, Kraków 2011. Prezentowany artykuł jest kolejnym z serii poświęconej pisarstwu Romana Sienczina, współczesnego rosyjskiego prozaika uważanego za czołowego przedstawiciela nowego realizmu. Więcej informacji na stronie: <http://www.ifw.filg.uj.edu.pl/badania/publikacje/katarzyna-jastrzebska>. Kontakt: professor1@o2.pl.

BARTŁOMIEJ KOPCZACKI

Asystent w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego. Autor kilku wystąpień konferencyjnych oraz artykułów opublikowanych w punktowanych czasopismach i monografiach zbiorowych. Obecnie pracuje nad rozprawą doktorską poświęconą nagrodzie literackiej Jasna Polana. Zainteresowania naukowe obejmują następujące zagadnienia: socjologia literatury, badania postkolonialne, rosyjska myśl filozoficzna. Kontakt: bartek.kopczacki@gmail.com.

AURELIA KOTKIEWICZ

Profesor nadzwyczajny w Katedrze Literatury Rosyjskiej w Instytucie Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Zajmuje się historią literatury rosyjskiej XX wieku w aspekcie przemian historyczno-kulturowych ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk polemicznych wobec doktryny realizmu socjalistycznego. Kontakt: akotkiewicz@op.pl

LUDMIŁA ŁUCEWICZ

Prof. zw., dr hab., kierownik Zakładu Kulturologii Wschodnioeuropejskiej na Wydziale Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego. Autorka siedmiu monografii (m.in. *Псалтырь в русской поэзии*, Дмитрий Була-

NOTY O AUTORACH

нин, Санкт-Петербург, 2002; *Память о псалме: sacrum/profanum в современной русской поэзии*, Wydaw. UW, Warszawa 2009), dwóch podręczników, ponad 250 publikacji naukowych. Specjalizuje się w badaniach nad historią literatury rosyjskiej XVIII–XXI w. W szczególności obiektem zainteresowań są relacje między literaturą, religią a filozofią rosyjską; sacrum w literaturze, psalterz jako źródło inspiracji poetyckiej; proza autobiograficzna; antropologia kultury. Kontakt: l.lutevici@uw.edu.pl.

PAWEŁ ŁANIEWSKI

Doktorant na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Interesuje się pograniczami literaturoznawstwa i filozofii. Autor kilku wystąpień konferencyjnych oraz artykułów w czasopismach i monografiach zbiorowych. Kontakt: pmlaniewski@gmail.com.

AGNIESZKA MATUSIAK

Literaturoznawczyni, slawistka, profesorka Uniwersytetu Wrocławskiego w Zakładzie Ukrainistyki Instytutu Filologii Słowiańskiej, kierownik Pracowni Interdyscyplinarnych Studiów nad Posttotalitaryzmami IFS oraz Centrum Studiów Postkolonialno-Posttotalitarnych na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Redaktor naczelna czasopism naukowych „Miscellanea Posttotalitariana Wratislaviensia” i „Pomiędzy. Polonistyczno-Ukraińskie Studia Naukowe”. Zainteresowania naukowe: studia posttotalitarne, postkolonialne, dekolonialne, studia nad pamięcią i traumą, studia genderowe w obszarze kulturowym Europy Środkowej i Wschodniej. W latach 2013–2016 kierowała międzynarodowym projektem badawczym MNiSW w ramach programu NPRH Nr 12H 12 0046 81 *Posttotalitarny syndrom pokoleniowy w literaturach Europy Środkowej, Wschodniej i Południowej końca XX – początku XXI wieku w świetle studiów postkolonialnych*. Stypendystka Harvard Ukrainian Research Institute (2013). Kontakt: agnieszka.matusiak@uwr.edu.pl.

BEATA PAWLETKO

Dr hab., adiunkt w Zakładzie Historii Literatury Rosyjskiej Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego, redaktor naczelna czasopisma „Rusycystyczne Studia Literaturoznawcze”. Autorka monografii *Josif Brodski i Tomas Venclova wobec emigracji*, Katowice 2005; *Blokada Leningradu i jej reprezentacje w świetle innych doświadczeń granicznych*, Katowice 2016. Teksty publikowała m.in. w takich czasopismach jak „Akcent”, „Acta Polono-Ruthenica”, „Nowaja Polska”, „Przegląd Rusycystyczny”. Kontakt: bpawletko@wp.pl.

MARTA SIEKIERSKA

Doktorantka w Zakładzie Komparatystyki Literacko-Kulturowej w Instytucie Filologii Rosyjskiej i Ukraińskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewi-

cza w Poznaniu. Absolwentka filologii rosyjskiej (profil przekładoznawczy) i wschodoznawstwa. Zainteresowania naukowe: literatura rosyjska, kine-
matografia, zastosowanie teorii spacjalnych w literaturze, historia i kultura
państw byłego obszaru ZSRR. Kontakt: marta.siekierska@amu.edu.pl.

KRISTINA VORONTSOVA

Absolwentka Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Wołgogradzie. W 2013 roku obroniła pracę doktorską na temat poezji Jeleny Szwarz, w 2016 roku w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego ukazała się jej monografia *Пространство, время, андрогин...: модели пространства в поэзии Елены Шварц*. Kontakt: krisarat@gmail.com

BEATA WALIGÓRSKA-OLEJNICZAK

Dr hab., kierownik Zakładu Komparatystyki Literacko-Kulturowej w Instytucie Filologii Rosyjskiej i Ukraińskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Autorka książek: „*Sceniczny gest*” w sztuce A.P. Czechowa „*Mewa*” i „*taniec wyzwolony*” jako estetyczny kontekst Wielkiej Reformy Teatralnej, Poznań 2009; „*Sacrum*” w drodze. „*Moskwa–Pietuszki*” *Wieniedikta Jerofiejewa* i „*Pulp Fiction*” *Quentina Tarantino* w kluczu montażowego czytania, Poznań 2013; *Nowe kino rosyjskie wobec tradycji literackiej i filmowej*, Poznań 2017 [we współpracy]. Zainteresowania badawcze: współczesne kino rosyjskie i amerykańskie, literatura modernizmu i postmodernizmu rosyjskiego, antropologia tańca. Kontakt: beata.waligorska@amu.edu.pl.

BOŻENA ŻEJMO

Dr hab., adiunkt w Katedrze Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Rusycystka i bułgarystka. Zainteresowania naukowe: literatura rosyjska XIX–XX wieku wobec problemów etycznych, pisarze rosyjscy w ruchu obrony praw człowieka, mentalność rosyjska, mit imperium w literaturze rosyjskiej XVIII–XX wieku, transgresje w kulturze i literaturze, rosyjsko-bułgarskie związki kulturowo-literackie. Monografie naukowe: *Problemy etyczne we współczesnej prozie i publicystyce rosyjskiej (lata 60.–90.)*, Łódź 2000; „*Ponad stan*”: *motywy transgresyjne w twórczości Jordana Jowkova*, Toruń 2010; „*Placzący Ezop*”. *Życie i twórczość Wsiewołoda Garszyna*, Toruń 2017. Kontakt: bozena.zejmo@umk.pl.

INFORMACJE DOTYCZĄCE ZASAD PUBLIKOWANIA MATERIAŁÓW W NASZYM KWARTALNIKU

Wszystkich zainteresowanych opublikowaniem prac w „Przeglądzie Rusycystycznym” prosimy o zapoznanie się z *Zasadami przygotowania tekstów do druku* zamieszczonymi na stronie internetowej naszego kwartalnika – <http://www.journals.us.edu.pl/index.php/PR/about/submissions#authorGuidelines>.

Wersja elektroniczna „Przeglądu” jest publikowana na platformie czasopism Uniwersytetu Śląskiego <http://www.journals.us.edu.pl/index.php/PR>, gdzie zostały także zamieszczone (w zakładce *Archiwum*) poprzednie edycje pisma z ostatnich kilkunastu lat, a także wszelkie szczegóły dotyczące zasad kwalifikowania prac do druku, wykaz recenzentów itp. Numery archiwalne „Przeglądu Rusycystycznego” są także zamieszczone w bazie CEEOL (Central and East European Online Library). Nasze pismo jest indeksowane w bazie ERIH+ oraz umieszczone w wykazie czasopism naukowych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (11 punktów).

Teksty do publikacji (artykuły, recenzje, omówienia, polemiki itp.) należy składać wyłącznie poprzez stronę naszego czasopisma po zarejestrowaniu się na niej w charakterze autora i czytelnika. Zgodnie z odpowiednim formularzem prosimy o załączanie tam streszczeń (polskiego, rosyjskiego i angielskiego wraz z tytułami), bibliografii oraz skrótego biogramu autora. Wszelkie ilustracje (diagramy wykresy) proszę dołączać w osobnych plikach w formacie jpg z rozdzielczością 300 dpi w odcieniach szarości (nie drukujemy ilustracji kolorowych!),

Redakcja zastrzega sobie prawo odrzucania tekstów niespełniających przyjętych w „Przeglądzie” kryteriów, redagowania i skracania nadesłanych prac (co czynimy zawsze, konsultując te zmiany z PT Autorami).

Teksty nadesłane do naszego pisma recenzowane są anonimowo przez dwóch niezależnych recenzentów zgodnie z zasadami *double-blind review*. Złożenie prac do druku w naszym piśmie jest równoznaczne z wyrażeniem zgody na przyjęty przez nas sposób recenzowania, na opublikowanie ich zarówno w wersji drukowanej, jak elektronicznej, na ujawnienie biogramu i adresu poczty elektronicznej autora. Publikacja w „Przeglądzie Rusycystycznym” nie ogranicza praw autora (osobistych i majątkowych) do opublikowanego tekstu.

Przesłanie tekstu do publikacji jest równoznaczne z oświadczeniem autora o oryginalności pracy i nieograniczonych w żaden sposób jego prawach autorskich do złożonego do publikacji tekstu oraz ewentualnych ilustracji, diagramów, wykresów itp., które to prawa zostają przeniesione na „Przegląd Rusycystyczny” w zakresie jednorazowej publikacji oraz udostępnienia tekstu w formie drukowanej i elektronicznej.

Redakcja „Przeglądu Rusycystycznego” prosi autorów o ujawnianie wkładu poszczególnych osób w powstanie publikacji (z podaniem ich afiliacji oraz określenia rodzaju wkładu, tj. informacji, kto jest autorem koncepcji, założeń, metod, itp. wykorzystywanych przy przygotowaniu tekstu). Istotne jest również podanie informacji o źródłach finansowania publikacji (granty krajowe i zagraniczne, badania statutowe jednostek i in.), wkładzie instytucji naukowo-badawczych, stowarzyszeń i innych podmiotów (financial disclosure). W związku z koniecznością złożenia wraz z tekstem deklaracji o prawach autorskich i oryginalności tekstu, główną odpowiedzialność ponosi autor zgłaszający manuskrypt.

Zgodnie z przyjętymi zasadami etycznymi obowiązującymi w nauce redakcja dba o wysoki poziom merytoryczny kwartalnika oraz wdraża procedury zabezpieczające przed takimi nieetycznymi praktykami podważającymi rzetelność prezentowania rezultatów badań naukowych jak *ghostwriting* i *guest authorship*.

Русское обозрение Russian Studies Review

Wkrótce:

PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH TYPAH DYSKURSU
pod redakcją Żanny Stądkiewicz

Zoja Nowożenowa, Aleksandra Klimkiewicz
Иноязычное слово в разных типах дискурсов: прагматика vs. Семантика

Лада Овчинникова, Иоанна Мампе
Формирование положительного образа действительности в новостных текстах
(на материалах сообщений информационных агентств)

Żanna Stądkiewicz
Абсурд как механизм смыслообразования:
конструирование аберрационного медиаимиджа в рамках стратегии дискредитации

Adam Jaskólski
Antyrządowe protesty w rosji oczami rosyjskich władz i kremlowskich mediów

Joanna Jereczek-Lipińska
Strategie perswazyjne w kreowaniu wizerunku Rosji we francuskim dyskursie parlamentarnym

Urszula Patocka-Sigłowy
Polska w wystąpieniach ministra spraw zagranicznych federacji rosyjskiej Siergieja Ławrowa

Tatiana Kananowicz
Идеологическая борьба на страницах журналов „Newsweek Polska” и „sieci”:
либеральная трансформация vs либеральная революция

Marta Noińska
Медиалингвистика как субдисциплина языкознания:
история становления в Польше и России

Andrzej Narloch
Strategia kreowania wartości na podstawie określeń kolorystycznych w języku polskim i rosyjskim

Karolina Wielądek
Percepcja polskich i rosyjskich logotypów reklamowych: aspekt wizualno-graficzny

Cena 22,00 zł (w tym 5% VAT)

ISSN 0137-298X

Polskie
Towarzystwo
Rusycystyczne

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH